

Baninga, bandeko mpe balingami

*Kobongisa
lolenge ya
kobatela
bomoi ya basi
baye mibali
baniokolaka*

Baninga, bandeko mpe balingami

Mobali na yo azali koniokola yo kasi oyebi te ndenge nini okoki komibatela to oyebi te ndenge nini ya kotika ye?

Moto apesi yo mokanda moye azali komitungisa pona bomoi bwa yo. Tango mosusu mpe amoni bilembo ya moniokoli epai na yo. Alingi yo oyeba ete ye azali elongo na yo. Ata soki okoki kopekisa miniokoli ya mobali na yo te, kasi okoki kobatela bomoi bwa yo mpe ya bana ba yo.

Mokanda moye mokolakisa yo lolenge ya kobatela bomoi bwa yo mpe ya bana ba yo, ekolakisa yo mpe ndenge ya kosala mpo ya kotika moto oyo azali koniokolo yo.

Mateya maye topesi kombo "Baninga bandeko mpe balingami", ezali mateya mpo na kosalisa bato bafungola miso mpe mayele na bilembo biye bitali miniokoli ya basi. Tina na yango ezali ete bato bayeba, bamona mpe basalisa basi baye bakoki kozala na moniokoli.

Moto nyonso asengeli kosalisa mpo ya kokebisa bato na makambo matali miniokoli ya basi. Mpo ya kokebisa baninga na maye matali miniokoli ya basi, okoki kosenga lisalisi epai ya mangomba ya leta oyo babengi "Organisations communautaires" oyo ezali pembeni na yo.

Mateya maye masalemi elongo na bakonzi ya Ontario, lingomba ya bakonzi ya basi ya Ontario, mpe lisanga ya bakambi ya lingomba eye tobengi "baninga bandeko mpe balingami." Maye manso makopesama na" Centre pour la Recherche et l'Education sur la Violence faite aux Femmes et aux enfants.

Kobongisa ndenge ya komibatela

Kobongisa ndenge ya kobatela bomoi bwa yo ezali likambo ya liboso mpenza, ata soki otikali na ndako to olongwe. Kobongisa lolenge ya kobatela bomoi bwa yo elingi koloba kosala maye masengeli mpo ya kobatela bomoi bwa yo mpe ya bana ba yo.

Mwa ndakisa ekoki kosalisa yo yango eye: eloko ya liboso, koluka kosala makambo manso mbala moko te; eloko ya mibale, kobanda na oyo ezali makasi mingi te kasi oyo ekoki kobatela yo.

Komibatela tango ovandi na moto oyo azali koniokola yo:

- Yebisa moto oyo boyokanaka na ye makambo matali moniokoli mwa yo.
 - Kanisa mpasi omonaki tango mobali na yo abetaki yo. Yango nde ekosalisa yo mpe ekokebisa yo na likama likoki koyela yo lisusu, yo na bana; mpe ekolakisa yo tango nini okoki kobima mpo ya kokima likama.
 - Yebisa bana ba yo ete moniokoli ezali mabe. Balinga te moto aniokola moto oyo balingi. Yebisa bango ete moniokoli wana ezali kosalema te mpo ya mbeba na yo to mpo ya mabe ma bango. Lakisa bango ete esika moniokoli mozali, basengeli komikengele.
 - Kanisa esika okokende soki osengeli kobima mbangu mbangu. Lakisa bana ba yo ndenge ya koluka lisalisi. Yebisa bango ete esengeli bakota na bitumba na yo na mobali na yo te. Yokana na bango elembo to liloba liye likotinda bango bakende koluka lisalisi to bakima.
 - Kokima esika bana bazali te mpo mobali na yo akoki kozokisa bango mpe.
- Bongisa ndenge, yo na bana, bokoki kobima na ndako soki bitumba bikomi mpe meka yango.
 - Yebisa baninga ya pembeni nayo mpe bandeko babenga polisi soki bayoki makelele ya bitumba mpe babombela yo bana.
 - Soki kosuana ezali koya makasi, kende esika okoki kobima na ndako noki. Kokende esika mbeli, mandoki to bibundeli bisusu bizali te (lokola: kikuku, esika batiyaka bisaleli ya mosala ya maboko, kikoso).
 - Soki omoni ete balingi kozokisa yo, bomba elongi na yo, zipa yango na maboko. Maboko ma yo mazipa matama mpe okanga misapi esika moko. Kolata biloko ya matoyi to ya kingo ya milayi te, kotiya kitambala na kingo te.
 - Telemisa motuka na ndenge ete etala nzela mpe ezala na essence tango inso.
 - Bomba fungola na yo, telephone cellulaire, mpe mwa mbongo pembeni ya esika okokimela.
 - Zala na buku ya banimero ya telephone eye okobenga mpo na kosenga lisalisi. Benga polisi soki likama liye. Bandako oyo babombaka basi, oyo babengaka “Maisons d’hébergement pour femmes abusées”, mpe polisi bakoki kopesa yo buton ya ngonga mpe telephone cellulaire.
 - Bomba to longola bibundeli mpe mandoki na masasi nyonso na ndako.

Kobongisa ndenge ya kolongwa na ndako

Soki ozali ko mibongisa mpo na kolongwa, tala mwa ndakisa yango oyo:

- Benga polisi to bandako oyo eyambaka basi. Yebisa bango ete olingi kolongwa na ndako mpona moniokoli, mpe senga bango balakisa yo ndenge ya komibatela. Senga mpo osolola na polisi oyo atalaka makambo ya basi baye mibali baniokolaka (makambo okoyebisa ye ekoki komema mobali na yo na kosamba na leta).
- Soki ozoki pota, kende komona monganga to kende na lopitalo na lombango mpe yebisa bango manso ekomeli yo. Senga bango bakoma manso makweyeli yo.
- Bomba esika moko mikanda ya ntina: mikanda ya leta, mikanda ya banki, mikanda etali mbongo ya libota, mokanda ya mpako ya suka, fungola, kisi, bafoto ya mobali na yo mpe oyo ya bana, pasepor na yo, mokanda ya Monganga, buku ya ba adresi, telephone cellulaire. Mikanda ya leta lokola: mikanda ya immigration, mikanda ya ndako, mikanda oyo polisi apesaki yo mpo mobali na yo apusana pembeni na yo te.
- Soki olingi kobomba mikanda miye na ndako te mpo mobali na yo amona yango te, sala ba kopi mpe bomba yango epai ya moninga oyo oyokanaka na ye. Ndako oyo ebombaka basi baniokolaka ekoki pe kobombela yo mikanda myango.

Kobongisa ndenge ya kolongwa na ndako

- Solola na avoka na yo. Bomba elembo nyonso ya kobeta (lokola foto). Komaka makambo manso na ndenge aniokolaka yo mikolo minso. Koma mokolo, makambo maye masalemaki, kokanela oyo asalaki yo, mpe na bato baye bamonaki (banzeneneke).
- Tiya esika yoko bafoto, biloko ya matoyi ya motuya, mpe biloko ya kosakana ya bana.
- Bongisa na moto akoki kobatelela yo niawu to mbwa tee mokolo okozwa ndako. Esika bayambaka basi bakoki mpe kolukela yo esika ya kobomba niawu to mbwa na yo.
- Kobosana te kolongola nimeru ya suka obengaki na telephone mpo mobali na yo abenga esika yo obengaki te.

Ndenge ya kotika mobali na yo

Tala mwa ndakisa ekoki kosalisa yo mpo etali kobatela bomoi bwa yo na ntango olingi kolongwa na ndako:

- Senga bapolisi basalisa yo, to senga moninga wa yo ya penepene, to ndeko wa yo azala elongo na yo tango ozali kolongwa na ndako.
- Benga ndako oyo bayambaka basi baye mibali baniokolaka. Epai na bango okobatela bomoi bwa yo koleka bisika biye mobali na yo ayebi.
- Koyebisa mobali na yo te ete ozali kolongwa na ndako. Kende mbangu mbangu.
- Bongisa bisika mibale ya kokende mpo, mbala mosusu, mobali na yo akoki koyeba esika ozali kokende.

Na sima ya kolongwa

Tala maye osengeli kosala soki yo to mobali na yo alongwe na ndako:

- Kende komona polisi ya pembeni mpe solola na polisi oyo atalaka makambo ya basi baye mibali baniokolaka.
- Kobosana te kosenga mokanda moye mokosenga mobali na yo azala mosika na yo mpe na bana. Zala na mokanda yango tango nyonso.
- Pesa polisi kopi ya mikanda minso oyo leta apesaki yo mpona maye matali miniokoli mya yo.
- Kende komona avoka to kende esika bato ya mibeko basalisaka; balakisa yo ndenge nini okoki komibatela mpe okoki kobatela bana. Yebisa avoka na yo soki mobali na yo azali na esambeli epai ya zuzi.
- Kokende lisusu bisika bozalaki kokende bino mibale te.
- Kokomisa kombo na yo na kompani ya telefon te; zwa telefon oyo elakisaka makomi mpe bomba nimeru na yo soki ozali kobenga bato.
- Yebisa na kelasi ya bana maye mazali koleka na libota lya bino mpe pesa bango bakopi ya mikanda mya leta miye mizali na ntina.

Liyebisi

- Mema bipai binso bafoto ya mobali na yo na mpe ya bana ba yo.
- Senga baninga na yo ya penepene mpo batalela yo bana soki likama likweyi mpe babenga polisi.
- Zala mpe na ekenge na mosala, na ndako mpe na libanda. Yebisa mokonzi na yo ya mosala maye mazali koleka na libota lya yo.
- Kanisa bisika mpe bizaleli biye mobali na yo ayebi, bongola byango (lokola, kokende lisusu na zando oyo ozalaki kokende tango nyonso te, kokende mpe lisusu esika oyo ozalaki kosambela te).
- Soki ozali na bobangi mpo ya kotambola yo moko, senga moninga ya penepene, to ndeko azala na yo.
- Kozonga na ndako na yo te soki polisi azali na yo te. Kobundisa mobali na yo te ata ndenge nini.

Nimero ya lisalisi mpo na basi oyo mibali baniokolaka na Ontario ezali **1877-336-2433**. Nimero oyo esalaka ngonga inso. Nimero ya bato bakufa miso mpe bakufa matoyi ezali **1-866-860-7082**. Lisalisi lizali ya sekele. Nimero oyo ekomamaka te mpe emonanaka te.

Bato baye basalaka na nimero ya lisalisi bakoki kolakisa yo ndenge ya komibatela; bakoki kosalisa mpo ozwa esika epai bayambaka basi baye mibali baniokolaka; bakoki mpe kotinda yo o masanga misusu esika bakoki kosalisa yo.

Mpo na kozwa mayebisi mingi na makambo matali lisalisi ya basi baye mibali baniokolaka, tala na internet na **www.briserlesilence.ca** Soki ozali na bobangi mpo ya bomoi bwa yo, benga polisi.

*Bato mingi bavandi na Ontario, balingi kosalisa mpo na kokitisa moniokoli ya basi... mpe koyeba mpe kondima yango ezali eteni ya mosala. Kozwa bilembo na liseki te. Soki olingi kozwa lisusu mayebisi koleka, tala na internet na: **www.voisinsamisetfamilles.on.ca***

Sanza ya misatu 2009

Mokanda moye, okoki kozwa mwango mpe na nkota misusu

Esalemi na lisalisi lya Gouvernement ya Ontario